

Потім поставив світлину перед собою на столі, підперши її книжкою, і заходився розглядати.

Холодне кокетство розкішної жінки, з яким вона прикриває темним соболиним хутром свої зваби; суворість, незворушність мармурового обличчя змушують мене нею захоплюватися, та водночас наганяють жах.

Я знову беру до рук перо. Пишу далі:

«Кохати і бути коханим – яке щастя! Та все ж, як блякне сьайво щастя перед сповненою муки насолодою поклонятися жінці, яка обертає нас на іграшку, бути рабом прекрасної тиранки, яка безжалісно розтоптує нас. Навіть Самсон, герой, титан, удруге віддався в руки Даліли, що зрадила його, і та його знову зрадила, а філістимляни* зв'язали його в неї перед очима і викололи йому очі, сповнені гніву та кохання, яких він до останньої миті не зводив з прекрасної зрадниці».

* * *

Я снідав у своїй оповитій каприфолієм альтанці, читав книжку Юдити, ревнував жорстокого язичника Олоферна до царської жінки, яка відтяла йому голову, і заздрив його криваво-прекрасній смерті.

«І Бог покарав його, і віддав у руки жінці».

Ця фраза вразила мене.

Як цим євреям бракує галантності, та й їхньому Богові – теж! Міг би вибрати й достойніші вислови, кажучи про прекрасну статть.

«І Бог покарав його, і віддав у руки жінці», – водно повторював я. Що ж би мені такого вчинити, щоб він покарав мене?

* Гра слів: нім. Philister означає і філістимлянина, представника тих, проти кого боровся біблійний Самсон, і філістера, людину з обмеженим світоглядом та без духовних потреб (тут і далі – прим. ред.).

Заради всього святого! Ось іде наша пані Тартаковська, яка за ніч ще більше змаліла. А он там, нагорі, на балконі, знову змигнула поміж зеленим мереживом дикого винограду біла сукня. Венера чи вродлива вдова?

Цього разу вдова, бо пані Тартаковська, присідаючи в реверансі, просить від її імені дати щось почитати. Я кидаюся до своєї кімнати і похапцем беру кілька книжок.

Надто пізно згадую, що в одній з них лежить світлина Венери, і тепер його має та біла жінка нагорі, разом із моїми звіряннями.

Що вона про мене подумає?

Я чую її сміх.

Чи не з мене часом?

* * *

Місяць уповні! Ось він уже визирнув з-понад верхівок невисоких смерек, що оточують парк, сріблистий серпанок заповнює терасу, огортає купки дерев, усі околиці, доки сягає око, м'яко розливається вдалині, наче тремка вода.

Я не в змозі опиратися, мене щось дивно манить і кличе, я знову одягаюся і виходжу в сад.

Мене вабить на галявину, до неї, моєї богині, моєї коханої.

Ніч прохолодна. Мене лихоманить. Повітря важке від дурманного запаху квітів та лісу.

Який банкет! Яка музика навколо! Схлипує соловейко. Зорі ледь миготять в блідо-блакитному серпанкові. Галявина здається гладкою, наче дзеркало, наче крижане плесо ставка.

Величаво височить, випромінюючи сяйво, статуя Венери.

Та що це?

Із мармурових плечей богині до самих п'ят спадає просторе темне хутро – я ціпенію, не зводячи з неї очей, та враз мене знову охоплює отой незбагненний панічний страх, і я втікаю геть.

Прискорюю крок, але зненацька помічаю, що помилився алеєю. Щойно звернувши убік, в один із зелених переходів, бачу Венеру, яка сидить переді мною на кам'яній лаві – прекрасна мармурова жінка, ні! – справжня богиня кохання, у жилах якої пульсує гаряча кров. Так, вона ожила для мене, як та статуя, яка почала дихати для майстра, що її створив. Щоправда, диво сотворилося лише наполовину: її біле волосся здається ще мармуровим, біла сукня мерехтить, мов зіткана з місячного сяйва – чи може, це атлас? – з плечей спадає темне хутро, однак уста вже почервоніли, і щоки вкрилися рум'янцем, її очі пронизали мене пекельними зеленими променями – ось вона засміялася.

Її сміх такий незвичайний, такий – о! – його неможливо описати, від цього сміху мені паморочиться в голові. Я біжу далі, але щокілька кроків змушений зупинятися, щоб перевести подих. Глузливий сміх переслідую мене в оповитих сутінню алеях, на освітлених місяцем моріжках, у гущавині, крізь яку ледь пробивається місячне проміння; я не можу віднайти дорогу, я заблукав, холодний піт зрошує чоло.

Нарешті я зупиняюся і виголошую короткий монолог.

Він звучить... Що ж, на самоті з самими собою люди бувають або дуже люб'язними, або дуже грубими. Отож я кажу собі: «Осел!»

Це слово діє на мене приголомшливо, ніби заклинання, яке приносить полегшу і повертає мене до тям.

Я миттю заспокоююся.

Із задоволенням повторюю: «Осел!»

Я знову бачу все ясно і виразно: ось – фонтан, там – букова алея, ще далі – будинок; я поволі рушаю до нього.

Раптом – знову несподівано – я бачу за зеленою, пронизаною місячним сяйвом, немов зітканою зі срібла, стіною білу

постать, прекрасну мармурову жінку, якій я поклоняюся, якої боюся, від якої утікаю.

Кількома стрибками я опиняюся в будинку, переводжу подих і замислююся.

То хто ж я тепер, власне кажучи, маленький дилетант чи великий осел?

Спекотний ранок, повітря густе, наче вата, збуджує міцними пахощами. Я знову сиджу в своїй альтанці, читаю «Одіссею» – про красуню чарівницю, яка обертала коханців на тварин. Вишуканий образ античного кохання.

Тихо шелестить листя і трава, шелестять сторінки книжки і на терасі щось шелестить.

Жіноча сукня...

Ось вона – Венера, щоправда, без хутра. Ні, цього разу вдова... І все ж Венера. Яка жінка!

Як стоїть вона в ранкових білих легких шатах, дивлячись на мене, яка витончена її постать, яка поетична тендітність! Вона невисока на зріст, але й не маленька; її голівка не просто приваблива, а дещо пікантна – у стилі епохи французьких маркіз – гарна суворою красою, та все ж заворожлива. М'які лінії не надто маленького рота, непокірні повні уста; шкіра така неймовірно ніжна, що крізь неї просвічують блакитні жилки, навіть крізь тонкий муслін, що прикриває руки та перса. А як розкішно кучерявиться руде волосся – таки руде, а не біляве чи золотисте; як демонічно і водночас звабливо голубить воно шийку. Нараз погляд її очей пронизує мене, немов двома зеленими блискавицями – так, вони зелені, ці очі, м'яку, непереборну силу яких годі описати словами, зелені, наче смарагди, наче безодня гірських озер.

Вона помічає моє збентеження, яке, далєбі, межує з неввічливістю, бо я не підвівся з лави і не зняв картуза.

Лукаво усміхається.

Нарешті я підводжуся і вітаюсь. Вона підходить і раптом вибухає дзвінким, майже дитячим сміхом. Я затинаюся на кожному слові, як тільки може затинатися такої миті маленький дилетант або ж великий осел.

Ось так відбувається наше знайомство.

Богиня запитує мене про ім'я, а тоді називає своє. Її звать Ванда фон Дунаєв.

І вона справді моя Венера.

– Але ж, мадам, як вам спало таке на думку?

– Виною тому маленька світлина, що лежала в одній з Ваших книжок...

– Я забув її забрати.

– А ще дивні зауваги на звороті...

– Чому дивні?

Вона глянула на мене.

– Мені завжди хотілося познайомитись коли-небудь зі справжнім мрійником – заради розмаїття... Ви мені видаєтеся найнепогамовнішим.

– Шановна пані... насправді... – і знову це фатальне осячє затинання, а ще ніяковий рум'янець, що більше пасував би шістнадцятирічному хлопчиськові, а не чоловікові, майже на десять років старшому...

– Сьогодні вночі Ви злякалися мене.

– Власне кажучи... річ у тому... але сідайте, будь ласка.

Вона сіла, потішаючись з мого переляку, бо тепер, серед білого дня, я боявся її ще більше, ніж уночі. Її верхня губа заломилася звабливим насміхом.

– Ви дивитеся на кохання і насамперед на жінку, – почала вона, – як на щось вороже, чому Ви – надаремне – намагаєтесь опиратися і чию владу сприймаєте водночас як солодку муку, жорстокість, що немилосердно жалить. Цілком сучасний погляд на справу...

— Ви його не поділяєте...

— Ні, не поділяю, — швидко й рішуче сказала вона, похитавши головою так, що її кучері немов спалахнули рудявим вогнем. — Для мене життєрадісна чуттєвість еллінів — радість без страждань — є ідеалом, до якого намагаюся прагнути в житті. Бо в те кохання, яке проповідує християнство, сучасне суспільство — оті лицарі духу — я не вірю. Погляньте-но на мене — я набагато гірша за єретика, я — язичниця.

*Як гадаєш, чи довго вагалася богиня кохання,
Коли у гаю на Іді їй сподобався Анхіз?*

Я завжди захоплювалася цими поетичними рядками з «Римських елегій» Гьоте. Природі властива тільки ця любов героїчних часів, коли «боги кохалися з богинями». Тоді

*Пристрасть за поглядом йшла,
Втіха йшла за жагою.*

Усе інше надумане, нещире й брехливе. Через християнство, чий жорстокий символ — хрест — завжди наганяв на мене жах, у природі з її невинними потягами запанувало щось чуже, вороже. Змагання духовності зі світом чуттєвості — ось Євангеліє сучасності. Не хочу бути його співавтором!

— Мадам, та Ваше місце на Олімпі! — у мені прокинувся дух сперечання. — Однак ми, сучасні люди, не терпимо античних веселощів, щонайменше в коханні. Сама лише думка про те, щоб ділити жінку, хай навіть якусь Аспазію, обурює нас — ми ревниві, як і наш Бог. Тому ім'я прекрасної Фріни й стало в нас лайливим словом.

З-поміж двох жінок — миршавої блідої Гольбенівської юної діви, яка цілковито належить нам, та Венери — ми

віддаємо перевагу античній Венері, котра, хоч і божественно прекрасна, любить сьогодні Анхіза, завтра – Париса, а післязавтра – Адоніса. Коли ж природа все-таки бере над нами гору, коли ми палко й пристрасно віддаємося такій жінці, її весела жага до життя видається нам витвором пекла, жорстокістю, і ми вбачаємо в нашому блаженстві гріх, який мусимо спокутувати.

– То Ви також захоплюєтеся сучасним жіноцтвом, отими нещасними істеричними бабами, які в сомнамбулічній гонитві за вимріяним ідеалом чоловіка не вміють оцінити найкращого чоловіка і в сльозах та муках щоденно зраджують своїм християнським обов'язкам. Самі одурені, одурюючи інших, знову і знову постають перед вибором, шукають, кидають, ніколи не знають, як звідати щастя і як обдарувати щастям чоловіка, нарікають на долю замість того, щоб спокійно визнати: я хочу кохати і жити, як кохали і жили Гелена та Аспазія. Природа не визнає тривалих стосунків між чоловіком та жінкою.

– Шановна пані...

– Дозвольте мені висловити свою думку! Тільки егоїзм спонукає чоловіка ховати жінку, як скнара ховає скарб. Усі спроби священними церемоніями, присягами та угодами зробити постійним наймінливіше в мінливому людському бутті – кохання – приречені на поразку. Хіба можете заперечити, що наш християнський світ поступово стає тлінню?

– Але...

– Але того одинака, що постає проти суспільних норм, чекає вигнання, ганьба, побиття камінням. Це Ви хочете сказати? Що ж, гаразд, я не боюся наруги, я сповідую язичництво, я хочу насолодитися життям. Мені не потрібна нещира повага, ліпше відчутти щастя сповна. Ті, що вигадали християнський шлюб, добре зробили, вигадавши ще й безсмертя. Однак